

2013. gada putna akcijas rezultāti

2012. gada beigās jau 18. reizi tika izsludināta "Gada putna" akcija un LOB par 2013. gada putnu izvēlēja kākauļi *Clangula hyemalis*. Pīli, kas ligzdo tundrā, bet laikā no novembra līdz maijam uzturas Baltijas jūrā, ar īpaši elegantu apspalvojumu, ko tā pamanās mainīt līdz pat trim reizēm gadā.

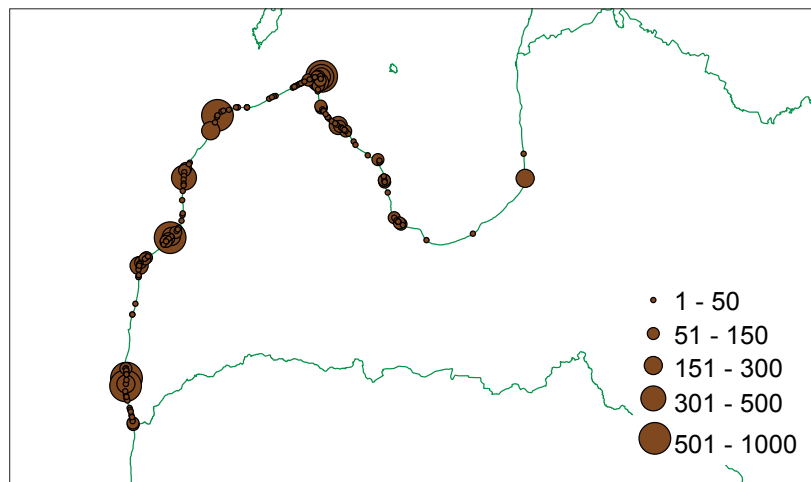
Kākaulim šis gods tika tāpēc, ka nav skaidrs, cik pavisam kākauļu ir, kā arī tāpēc, ka 2012. gadā Starptautiskās Sarkanās grāmatas kategorijā sugas statuss tika nomainīts uz "jutīgs" (Stīpniece 2013), tā ir apdraudēta suga, jo kākauļu skaits pēdējo 20 gadu laikā Baltijas jūrā sarucis par 60% (Skov *et al.* 2011).

2013. gada sākumā tika izvirzīti vairāki uzdevumi kākauļa popularizēšanā ar mērķi – veicināt kākauļa atpazīstamību, nodrošinot, lai pēc iespējas vairāk iedzīvotāju uzzina par vēl pagaidām mūsu piekrastē bieži sastopamo sugu, kā arī nodrošinot sugas aizsardzības plāna izstrādi (Stīpniece 2012).

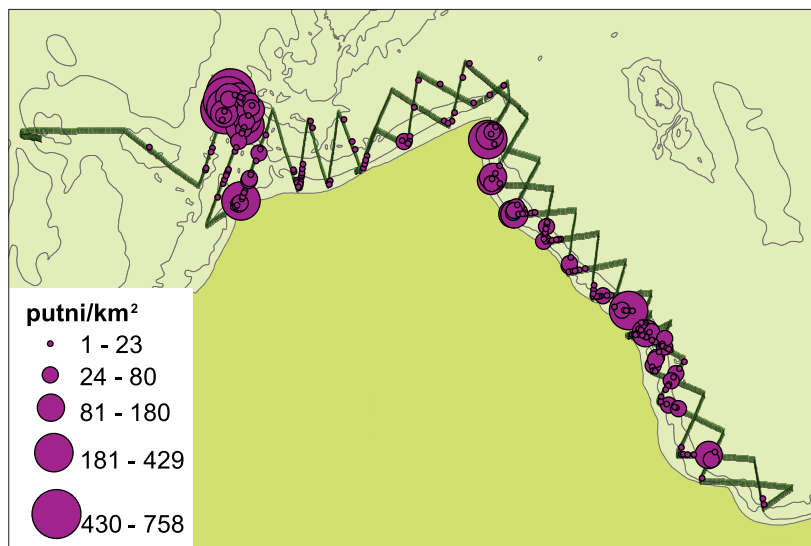
Apkopojot 2013. gadā padarīto, jāsecina, ka gada sākums bija gana aktīvs. Ziemeļojošo ūdensputnu uzskaitē 2013. gada 12. un 13. janvārī pēc datu apkopšanas uzzinājām, ka abās dienās no krasta jūrā tika novēroti 11 105 kākauļi (1. attēls). Sadarbībā ar SIA "Motacilla" tika saražoti un izplatīti T-krekli ar kākauļi, ko bija iespējams iegādāties ikvienam interesentam (daži krekli vēl ir palikuši).

Martā noslēdzās jau iepriekš "LOB Jaunumos" izsludinātais fotokonkurss, tam savas bildes iesūtīja četri autori, kuru darbi tika publicēti "LOB Jaunumos" un "Putni dabā" 2013/1 numurā (Stīpniece 2013). Paldies autoriem!

Turpinājumā portālā Dabasdati.lv sekoja aicinājums iesūtīt fotogrāfijas ar pīļu bariem, kuros redzami kākauļi (Auniņš, Stīpniece 2013). Pavasaris ir laiks, kad kākauļu jaunie tēviņi iegūst labi pamanāmas tēviņu pazīmes, bet vienlaikus vēl arvien ir atšķirami no vecajiem tēviņiem, tāpēc šis ir piemērotākais brīdis demogrāfisko datu

1. attēls. Uzskaitītie kākauļi Baltijas jūras piekrastē Starptautiskās ziemojošo ūdensputnu uzskaites laikā 2013. gada 12. un 13. janvārī.

2. attēls. Kākauļu blīvums Baltijas jūrā uzskaiti laikā MARMONI projekta ietvaros 2013. gadā.

3. attēls. Kākauļu bariņš, kurā pētīta dzimuma un vecuma struktūra. Ar zaļu atzīmētas mātītes, bet ar sarkanu – pieaugušie tēviņi.

Foto: I. Deņisovs

4. attēls. Antra Stīpniece uzstājas ar lekciju par kākauli "Vēstures otrdienā" Livonijas ordeņa pili, Ventspilī.

Foto: I. Buntika

5. attēls. Izglītojoša ekskursija ziemojošo ūdensputnu uzskaites laikā Oskara Keiša vadībā. Tajā tika saskaitīti arī 256 kākauļi posmā Apšuciems–Engure.

Foto: Ģ. Priedols

6. attēls. Kākaulim veltīta Latvijas Pasta izdotā pastmarka un pirmās dienas aplokšne.

ievākšanai par Baltijas jūrā ziemojošo kākauļu populāciju.

21. aprīlī un 1.–4. maijā MARMONI projekta ietvaros veicām uzskaites no kuģa Irbes jūras šaurumā un Rīgas jūras līcī (2. attēls). Viens no darba uzdevumiem, līdzīgi kā aicinājumam "Dabas datos", bija piņķu baru fotografēšana (3. attēls), lai noteiktu kākauļu dzimuma un vecuma struktūru. Pētījuma rezultāti vēl pilnībā nav apkopoti, taču tie ļaus labāk saprast, kādi kākauļi pie mums ziemo.

Sadarbībā ar Dabas aizsardzības pārvaldi par kākauli stāstījām ventspīlniekiem Livonijas ordeņa pili lekcijā par gada putnu (09.04.2013.; 4. attēls)¹ un Eiropas Jūras dienai veltītajā konferencē Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijā (17.05.2013.)². Par akciju stāstīja radio, rakstīja interneta portālos, "Ilustrētā Zinātne" un "Vesti Segodņa". Tika rīkotas ekskursijas, kurās klātienē iepazīstināja ar kākauļu dzīves paradumiem (5. attēls), kā arī Latvijas Pasts, papildinot pastmarku sēriju "Latvijas putni", izdeva pastmarku ar kākauli (pastmarkas "Kākaulis" tirāža ir 50 000 eksemplāru, un tās nominālvērtība – 0,50 eiro; 6. attēls)³.

Lai gan ir jau 2014. gads un kākauli nomainījis pupuķis, tomēr arī kākaulis nekur nav pazudis, un šajā "Putni dabā" numurā varam turpināt iepazīt kākauli – no materiāla par kākauļu dzīves ciklu (7. attēls), un bērni var ķerties pie zīmumiem un izkrāsot paši savu kākauli 6. lpp.

ANTRA STĪPNIECE, GUNA ROZE
antra@lob.lv

Literatūra

- Auniņš A., Stīpniece A. 2013. Aicinām piedalīties pētījumā par kākauļu demogrāfiju! <http://www.dabasdati.lv/lv/article/aicinam-piedalities-petijuma-par-kakaulu-demografiju/2013/>
- Bellebaum J., Larsson K., Kube J. 2011. Research on Sea Ducks in the Baltic Sea. Gotland University, 10 pp.
- Skov *et al.* 2011. Waterbird populations and Pressures in the Baltic Sea. TemaNord 2011:550. Nordic Council of Ministers, Copenhagen.
- Stīpniece A. 2012. Kākaulis – 2013. gada putns. <http://lob.lv/lv/aktualitates.php?id=385>
- Stīpniece A. 2013. Kākaulis *Clangula hyemalis* – 2013. gada putns. *Putni dabā* 2013/1: 2–5.

¹ <http://www.ventspils.lv/lat/kultura/37884-ves-tures-otrdiena-statis-par-gada-putnu-kakauli>

² http://www.bef.lv/data/file/06_Gada_putns_Kakaulis_A.Stipniece.pdf

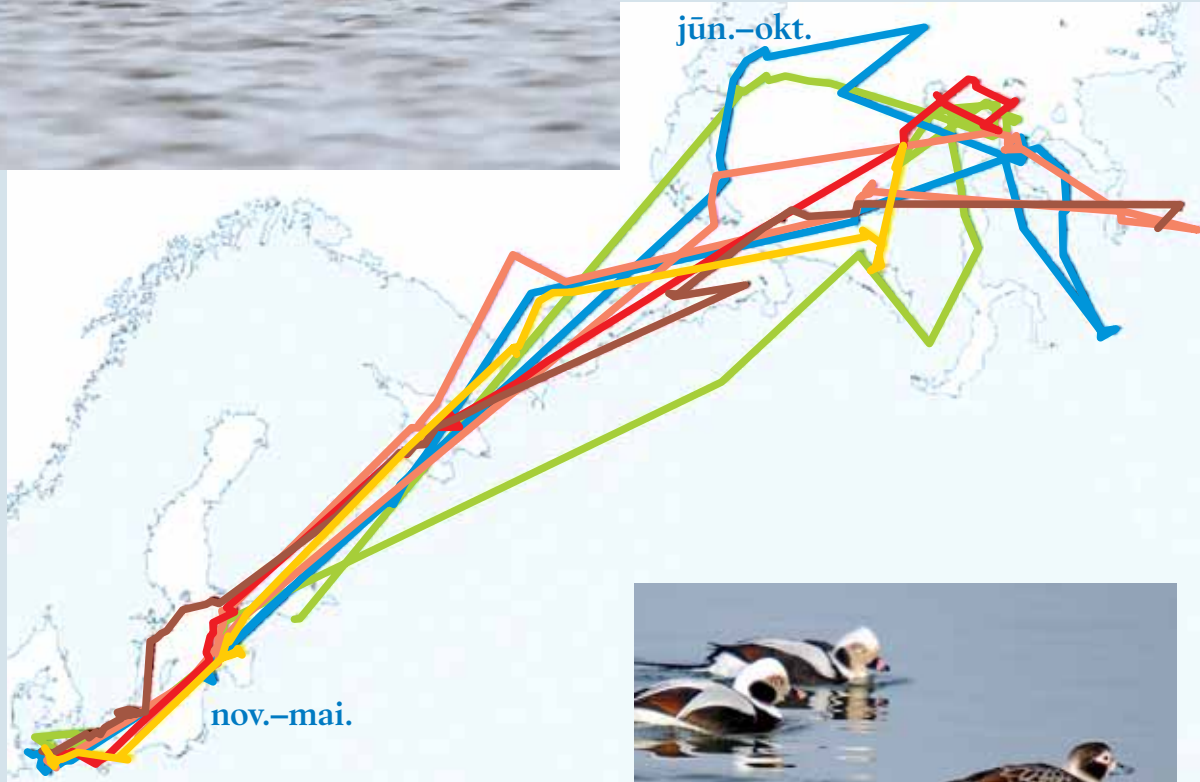
³ http://www.sam.gov.lv/satmin/content/?cat=533&art_id=3619

Kākauļu māte
ar mazuļiem.

Foto: O. Runolfsons
(Ómar Runólfsson)

Kākauļu migrācijas
karte pēc
satelītraidītāju
informācijas
(pēc Bellebaum
et al. 2011).

7. attēls. “Latvijas” kākauļi ligzdo
tundrā Krievijas ziemeļos, kur jūnijā–
oktobrī audzina jauno paaudzi, bet
novembrī–maijā ziemo Baltijas jūrā.

Kākauļi Baltijas jūrā.

Foto: S. Bērziņa / selgasfoto.lv

Summary

Results of the Bird of the Year 2013
campaign /Antra Stīpniece, Guna Roze/

At the end of 2012 for 18th time the
campaign of the Bird of the Year was
announced – bird of the year 2013 was
Long-tailed Duck *Clangula hyemalis*.
During the campaign, Long-tailed Duck
has been counted at winter counts (11,105
ducks were counted at the coast of Baltic
Sea) and from ship in Baltic Sea (during the
MARMONI project), photo competition
was announced and demographic data or
wintering ducks in Baltic Sea were analysed
from photos taken. Some excursions
and lectures were also organised.